

***Zdroje informací, limity,
referenční hodnoty a
jejich role při hodnocení***

MUDr. Bohumil Havel
KHS Pardubického kraje

Základní etapy procesu HRA

- Identifikace agens a jejich nebezpečnosti
- Vztah expozice a účinku (charakterizace nebezpečnosti)
- Hodnocení expozice
- Charakterizace rizika

ZDROJE INFORMACÍ - METODIKA HRA

- Kompletní manuál HRA v ČR není
- Základní pojmy a postupy – studijní materiál (*Jiřík, Volf - SZÚ 2010*)
- Příloha metodického pokynu MŽP pro analýzu rizik kontaminovaného území – (*Věstník MŽP září 2005*)
- Manuál prevence v lék. praxi díl. VIII (*SZÚ 2000*)

I. Identifikace nebezpečnosti

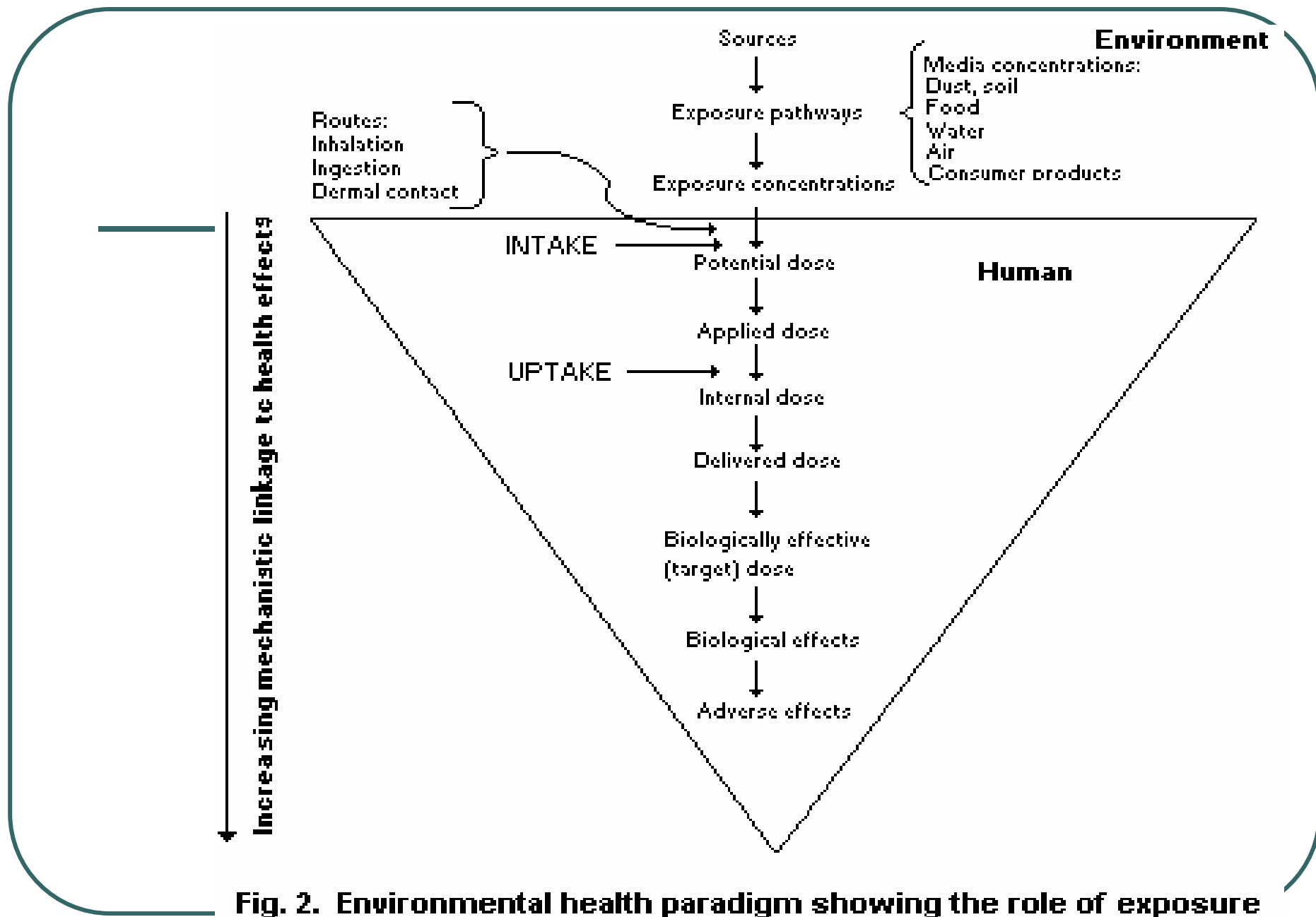

- Základní zhodnocení situace a výběr agens k hodnocení
- Souhrn údajů o nepříznivých účincích na člověka
  - ❖ Toxické účinky – prahové (akutní, chronické)
  - ❖ Karcinogenní účinky – bezprahové
- Zdroje dat : epidemiologické studie, pokusy u dobrovolníků, experimenty u zvířat, testy in vitro, predikční toxikologie = souborné informace

II. Vztah expozice a účinku

- Charakterizace kvantitativního vztahu expozice a účinku:
- Referenční dávka nebo referenční koncentrace pro toxický – prahový účinek
- Jednotka karcinogenního rizika pro kvantifikaci míry pravděpodobnosti vzniku nádorového onemocnění – bezprahový účinek
- Vztah expozice a účinku pro jinou kvantifikaci atributivního rizika (úmrtnost, nemocnost, počet obtěžovaných a rušených osob, dny s omezenou aktivitou nebo pracovní neschopností, apod.)

Fig. 2. Environmental health paradigm showing the role of exposure (adapted from Sexton et al. (1995) and IPCS (1993))

Odvození referenční koncentrace

- Základní studie - kritický účinek
- POD (Point of departure)
  - NOAEL (No observed adverse effect level)
  - LOAEL (Lowest observed adverse effect level)
  - BMC (Benchmark concentration)
- Přepočítání POD na fyziologické parametry člověka a délku expozice
- Vydělení POD faktorem nejistoty

Faktory nejistoty (UF)

- Mezdruhové rozdíly
- Individuální variabilita v citlivosti mezi lidmi
- Kratší trvání expozice v základní studii
- Použití LOAEL místo NOAEL
- Závažnost účinku (negenotoxické karcinogeny, teratogeny)
- Nedostatky ve znalosti nebezpečnosti

Referenční koncentrace pro inhalační expozici

- MZ (SZÚ) 2003
- WHO: Guideline values ?
- RIVM: TCA
- US EPA: RfC (mg/m^3), již nepoužívá RfDi ($\text{mg}/\text{kg}/\text{den}$) !
- ATSDR: Akutní, subakutní a chronické MRL
- OEHHA: Akutní a chronické REL
- Havarijní RfC:
  - AIHA – ERPG (1hod. – inh.)
  - NAC/AEGL Committee – AEGL (10 min, 30 min, 1hod, 4 hod, 8 hod)

Referenční koncentrace MZ pro hodnocení a řízení zdravotních rizik

---

- HEM-323-17.4.03/11300 – 16.5.2003
- SZÚ Praha
- Látky s prah. účinkem - přípustná koncentrace nepoškozující zdraví
- Látky s bezprah. účinkem – ILCR 1×10^{-6}
- 24 látek
- Zdroj : WHO, SZÚ, RIVM, US EPA

Klasifikace karcinogenity IARC

1	Karcinogenní pro člověka
2A	Pravděpodobně karcinogenní pro člověka
2B	Možná karcinogenní pro člověka
3	Nelze klasifikovat
4	Pravděpodobně není karcinogenní pro člověka

Referenční hodnoty pro bezprahový účinek - UCR

- Vyjadřuje karcinogenní potenciál látky
- Celoživotní zvýšení pravděpodobnosti vzniku nádoru při celoživotní průměrné expoziční koncentraci $1 \mu\text{g}/\text{m}^3$
- Podklady – epid.st.(prac.prostředí, havárie, endemické oblasti), experimenty u zvířat
- Extrapolace do oblasti nízké expozice – linearizovaný víceúrovňový model aj.

Vztahy expozice a účinku z epidemiologických studií

- RR, OR
- Logistická regrese:

$$\text{RR nebo OR} = e^{\beta \times \Delta C_i}$$

β - regresní koeficient

ΔC_i - změna v koncentraci

- Výpočet atributivního rizika: úmrtnost, dny s respiračními příznaky, aj.

Vztah referenčních hodnot a úředních limitů

- Referenční hodnota je odvozena výhradně ze zdravotních podkladů – slouží jako návrh limitu
- Úřední limit přihlíží k dalším aspektům – současný stav, technická proveditelnost, vnímání rizika veřejností, analýza cost/benefit, komparace – srovnání s jinými riziky, velikost populace v riziku, možnost kontroly (meze analytických metod), zachování konkurenceschopnosti, apod.

Směrnice (doporučené) imisní koncentrace WHO

- Guidelines WHO – NO₂, PM, O₃ a SO₂ global updated 2005, ostatní látky – 2. vydání z roku 2000
- Odvozené z NOAEL, LOAEL, BMD a UF
- Směrnice koncentrace pro akutní nebo chronický účinek
- Zohledněn i čichový práh (30minutová k.)
- Karcinogeny (A, 1B) – UCR

Limity pro pracovní prostředí

- Vycházejí z NOAEL nebo LOAEL, ale s malými UF
- Návrh – TLV(Threshold limit value) ACGIH nebo REL (Reference exposure level) NIOSH
- Časově vážený průměr pro 8 hodin denně 5 dní v týdnu - bez nepříznivých účinků u většiny pracovníků
- Úřední limit – PEL (permissible exposure level), event. STEL (short term exposure limit)

ZDROJE DAT – WHO a EU

- Air Quality Guidelines
- Zprávy pracovních skupin a dokumenty WHO a Evropské komise (Position paper)
- RIVM: Re-evaluation of human–toxicolog. maximum permissible levels, 2001
- SZÚ: Referenční koncentrace, 2003
- IARC: Monographs Database on Carcinogenic Risks to Humans
- IPCS/WHO: Environmental Health Criteria

ZDROJE DAT - USA

- US EPA: databáze IRIS
- ATSDR: Toxicological Profiles
- California EPA/OEHHA: REL
- US EPA: Risk-Based Concentration Table
- TERA-ITER databáze

HRA hluku - zdroje informací

- Guidelines WHO:
  - 1999 (*Guidelines for Community Noise*)
  - 2009 (*Night noise guidelines for Europe*)
- Zprávy pracovních skupin WHO a EK - vztahy expozice a účinku pro obtěžování a rušení spánku u dopravního hluku
- Meta-analýzy epidemiologických studií – vztahy pro atributivní riziko KVO (W.Babisch 2006, 2008, 2009)
- Velké evropské epidemiologické studie – LARES 2004, RANCH 2006, HYENA 2008

Autorizační návod SZÚ AN 15/04

- **Již 2 roky stažena i verze 2**
- **Co z něj platí:** vztahy pro obtěžování a rušení spánku ze silniční a železniční dopravy
- **Co již není aktuální:** některé prahové hladiny hluku pro prokázané účinky – tabulky (hlavně noc), vztahy pro riziko KVO, textová část – popis účinků pro nepříznivé ovlivnění spánku a KVO riziko

III. Hodnocení expozice

- Imise v ovzduší – vycházíme z koncentrace v místech pobytu lidí (obytná zástavba) ovšem i s imisním pozadím
- Rizikové skupiny populace: už jsou zohledněny při odvození RfC
- Ověření zátěže z prostředí: biologický monitoring

III. Charakterizace rizika

- Vyhodnocení a syntéza informací z předchozích kroků $\Rightarrow$ popis podstaty, významnosti a míry rizika
- Uvedení a zhodnocení nejistot, kterými je hodnocení rizika zatíženo
- Nemusí být vždy kvantitativní, někdy je reálná jen kvalitativní charakterizace (co může hrozit, komu a proč)

Výstupy kvantitativní charakterizace rizika

- Kvocient nebezpečí (HQ), příp. index nebezpečí (HI) = součet HQ
- Ukazatele atributivního rizika: zvýšení úmrtnosti, počty akutních hospitalizací, prostonaných dní, dní s léčbou, s omezenou aktivitou, procento lidí obtěžovaných a rušených hlukem, apod.
- ILCR
- DALY = YOLL + YLD

Přijatelná míra rizika versus limit - benzen a BaP

	Roční průměr ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	ILRC
Benzen	5	3×10^{-5}
BaP	0,001	$8,7 \times 10^{-5}$
		Přijatelná míra rizika
Benzen	0,17	1×10^{-6}
BaP	0,000012	1×10^{-6}

Zdravotní riziko imisí PM₁₀ (30 µg/m³) – atributivní riziko za 1 rok pro 5000 obyvatel

Celková úmrtnost	
Počet úmrtí u populace ve věku nad 30 let	3
YOLL (souhrnný počet let ztráty života)	30
Nemocnost - celá populace	
Hospitalizace pro srdeční onemocnění	0
Hospitalizace pro respirační onemocnění	1
Nemocnost - dospělí	
Nové případy chronické bronchitis	1
Počet dní s příznaky u chronických nemocných	2310
Počet dní s léčbou u astmatiků	244
Počet dní s omezenou aktivitou	3170
Nemocnost - děti	
Počet dní s respiračními příznaky	1340
Počet dní s léčbou u astmatických dětí:	19

Procento exponovaných obyvatel obtěžovaných hlukem – silniční doprava

	LA (%)	A (%)	HA (%)
Limit (70/60) – stará hluková zátěž	71	47	25
Limit (60/50) – hlavní komunikace	49	26	11
Limit (55/45) – běžné komunikace	38	18	7
Prahové hodnoty (50/42)	28	12	4

Procento obyvatel subjektivně rušených hlukem ve spánku - silniční doprava

---

	LSD (%)	SD (%)	HSD (%)
Limit 60 dB – stará hluková zátěž	40	23	11
Limit 50 dB – hlavní komunikace	27	13	5
Limit 45 dB – běžné komunikace	21	9	4
Prahová hladina 42 dB	17	8	3

Výpočet atributivního rizika IM – příklad

Výpočet atributivního rizika – incidence infarktu myokardu/1rok

Expozice - $L_{Aeq, 6-22 \text{ hod}}$	Počet obyvatel	Incidence IM
73 dB	1200	0,526
70 dB	1200	0,373
60 dB	1200	0,034

Screeningový odhad rizika – spalovna PDO

Látka	Cr ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Ref.koncentrace ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Podíl C _{max} /Ref.h.	Pozn. k referenční hodnotě
HCl	0,02	9	0,02	Chron. REL CalEPA
HF	0,002	1	0,002	GV WHO 1rok (vegetace)
NH ₃	0,01	70	0,0001	Exp. limit EC
Rtuť	0,00008	0,2	0,0004	TCA RIVM
Kadmium	0,0001	0,005	0,02	GV WHO 1rok
Thalium	0,0001	0,26	0,0004	RBC US EPA
Arzen	0,001	0,00066	1,5	Riziko 10 ⁻⁶ dle UCR WHO
Nikl	0,001	0,0025	0,4	Riziko 10 ⁻⁶ dle UCR WHO
Chró ^m III	0,001	60	0,00002	TCA RIVM
Chró ^m VI	0,001	0,000025	40	Ref. konc. MZ ČR (riziko 1x10 ⁻⁶)
Kobalt	0,001	0,5	0,002	TCA RIVM
Olovo	0,001	0,5	0,001	GV WHO 1rok
Měď	0,001	1	0,001	TCA RIVM
Mangan	0,001	0,15	0,007	Ref. konc. MZ ČR
Vanad	0,001	1	0,001	Ref. konc. MZ ČR
PCDD/F	2,08E-10	6,4E-08	0,003	RBC US EPA (TCDD)